

Ὁ διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων καί ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης

**Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου
κ. Ἱεροθέου**

Στόν διάλογο πού ἔγινε μεταξύ τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων (Μονοφυσιτῶν) συμμετεῖχε ἐνεργῶς ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὁ Πρωτοπρ. π. Ἰωάννης Ρωμανίδης καί μάλιστα εἶχε πρωταγωνιστικό ρόλο. Ἐχοντας παρακολουθήσει τό θέμα ὁ ἴδιος ἀπό τήν ἀρχή μαζί μέ τόν π. Γεώργιο Φλωρόφσκι προσπάθησε νά βοηθήσει νά ἀντιμετωπισθοῦν μερικά σημεῖα ὀρολογίας μέ σκοπό τήν ἐπαναφορά τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία γιά νά μή τοῦς προσεταιρισθῇ τό Βατικανό.

Ἔτσι ἔκανε μιὰ ἐργασία γιά τήν φράση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας «μία φύση τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καθώς καί ἐπίσης μελέτησε τά Πρακτικά τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καί ἀπέδειξε ὅτι ἡ βάση τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου αὐτῆς ἦταν τά Δώδεκα Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί ἐπί τῆ βάσει αὐτῶν ἐρμηνεύθηκε ὁ τόμος τοῦ Πάπα Λέοντος.

Μέ τόν τρόπο αὐτόν ἤθελε νά τονίσει ὅτι καί οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι στηρίζονται στόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας γιά νά ἐρμηνεύσουν σωστά τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἀφ' ἑνός μὲν θά ἀντιμετωπισθῇ ἡ θεωρία τοῦ νεοχαλκηδονισμοῦ, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ Δ' Οἰκουμενική Σύνοδος εἶναι ἀναίρεση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς, καί ἡ Ε' ἐρμήνευσε διαφορετικά τήν Δ', ἀφ' ἑτέρου δέ νά πείσει τοῦς Ἀντιχαλκηδονίους νά ἀποδεχθοῦν τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνος καί νά ἐπιστρέψουν στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Ὅμως τελικά δέν ἐπιτεύχθηκε ὁ σκοπός αὐτός μέ εὐθύνη τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

Ἐπειδή μερικοί σχολιάζουν ἀρνητικά τίς προσπάθειες αὐτές τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, θά προσπαθῆσω νά δείξω στήν συνέχεια ποιά ἦταν ἡ διδασκαλία τῶν Πατέρων, ποιές ἦταν οἱ ἀπόψεις τῶν ἀρχαίων αἰρετικῶν, ποιά ἦταν ἡ θεολογία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου καί πῶς οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ὑπεχώρησαν, πράγμα πού ἔκανε τόν π. Ἰωάννη Ρωμανίδου νά καταλάβῃ ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι γιά νά γίνουν Ὁρθόδοξοι θά πρέπει ὅπωςδήποτε νά δεχθοῦν τίς ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διαφορετικά θά παραμείνουν στήν αἵρεσή τους.

1. Πατέρες και φιλοσοφούντες θεολόγοι-αίρετικοί

Ἡ διαφορά μεταξύ φιλοσοφούντων θεολόγων (αίρετικῶν) καὶ ἐμπειρικῶν Πατέρων πού παρατηρήθηκε τούς πρώτους τέσσερις αἰῶνες, παρατηρήθηκε καὶ στοὺς ἐπόμενους αἰῶνες¹.

Οἱ φιλοσοφούντες θεολόγοι τῶν πρώτων αἰῶνων ἔβλεπαν κατά τρόπο φιλοσοφικό τὰ σχετικά μέ τήν οὐσία μέ τήν ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, καί ἔπεσαν σέ Τριαδολογικές καί Χριστολογικές αἱρέσεις, πράγμα πού κατεδίκασε ἡ Ἐκκλησία μέ τήν Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδο (325 μ.Χ.).

Ἀμέσως μετά τήν Σύνοδο αὐτή ἐμφανίσθηκαν ἄλλοι φιλοσοφούντες θεολόγοι ὡς πρός τό θέμα τῆς οὐσίας καί τῆς ὑποστάσεως, ἀφοῦ ταύτιζαν τίς δύο ἔννοιες.

Μιά βασική διαφορά μεταξύ φιλοσοφούντων αίρετικῶν θεολόγων καί τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι οἱ πρῶτοι φιλοσοφοῦσαν γιά τήν σχέση τοῦ Υἱοῦ πρός τόν Πατέρα καί τίς σχέσεις τῶν δύο φύσεων -θείας καί ἀνθρωπίνης- στόν Χριστό, ἀκολουθώντας κυρίως τήν φιλοσοφία τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐνῶ οἱ Πατέρες θεολογοῦσαν στηριζόμενοι στήν ἀποκαλυπτική ἐμπειρία τοῦ Ἰδίου τοῦ ἀσάρκου Λόγου στήν Παλαιά Διαθήκη καί τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου στήν Καινή Διαθήκη, ἀλλά καί ἀπό δική τους ἐμπειρία.

Ἔτσι, ἐνῶ οἱ φιλοσοφούντες αίρετικοί θεολόγοι μιλοῦσαν μέσα ἀπό τήν προοπτική τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτι πᾶν ἐκ φύσεως εἶναι ἐξ ἀνάγκης καί ὅτι κάθε φύση ἔχει τήν δική της ὑπόσταση, γιατί δέν ὑπάρχει φύση ἀνυπόστατη, οἱ Πατέρες ὁμιλοῦσαν γιά τόν Χριστό μέσα ἀπό τήν ἐμπειρία τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων καί ἀσφαλῶς τήν δική τους, καί στήν συνέχεια χρησιμοποιοῦσαν σύγχρονη ὀρολογία γιά νά τό ἐκφράσουν, προκειμένου νά τό ἀντιδιαστείλουν ἀπό τήν αίρετική διδασκαλία.

Θά ἀναφέρω μερικούς λόγους γιά τό θέμα αὐτό τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου καί τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, οἱ ὁποῖοι παρευρέθηκαν στό ὄρος Θαβῶρ καί εἶδαν τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί ἀπέκτησαν ἀληθινή θολογία.

Ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν ἀρχή τοῦ Εὐαγγελίου του γράφει: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος καί ὁ Λόγος ἦν πρός τόν Θεόν, καί Θεός ἦν ὁ Λόγος... Ἦν τό φῶς τό

¹ Γιά τὰ κατωτέρω βλέπε Ἰωάν. Καρμίρη, Τά δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Τόμος Ι, ἐν Ἀθήναις 1960· Δέσπω Λιάλιου, Ἑρμηνεῖα τῶν Δογματικῶν καί Συμβολικῶν κειμένων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Τόμος Β', ἐκδόσεις Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2010· Βασιλείου Τσίγκου, Δογματική τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ostracon, Θεσσαλονίκη 2017· διακόνου Ἐλπιδοφόρου Λαμπρινιάδου, ἡ ἔναντι τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος στάση τοῦ Σεβήρου Ἀντιοχείας, Θεσσαλονίκη 2001· Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου: Ὁ Θεολογικός Διάλογος Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων (παρελθόν - παρόν - μέλλον) Μία ἀγιορειτική συμβολή, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος 2018· Γεωργίου Σίσκου, τό ἐρμηνευτικό πλαίσιο τῆς Χριστολογίας τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Κέντρο Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν, Θεσσαλονίκη 2014· Πέτρου Γεωργαντζή, Τό Σύμβολο τῆς Πίστεώς μας, ἱστορική καί δογματική ἐκδίπλωση, Ξάνθη 2012.

ἀληθινόν... καί ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο... Καί ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. καί ἐθεασάμεθα τόν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρά πατρός, πλήρης χάριτος καί ἀληθείας» (Ιω. α', 1-14).

Στό ἀποκαλυπτικό αὐτό χωρίο φαίνονται οἱ βασικές θεολογικές Χριστολογικές ἀρχές ἦτοι: πρῶτον, τό ἄκτιστο τοῦ Λόγου («ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος» καί «ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο»)· ἡ ἀλληλοπεριχώρηση μεταξύ τοῦ Λόγου καί τοῦ Πατρός («ὁ Λόγος ἦν πρὸς τόν Θεόν») καί μέ τό Ἅγιον Πνεῦμα· τό ὁμοούσιο τοῦ Λόγου μέ τόν Πατέρα («καί Θεός ἦν ὁ Λόγος»)· ἡ θεά τῆς ἀκτίστου ἐνεργείας Αὐτοῦ ἀπό τούς ἀνθρώπους, («Ἦν τό φῶς τό ἀληθινόν», «καί ἐθεασάμεθα τόν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρά πατρός»)· τό γεγονός τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως («καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»). Ἔτσι, ὁ Χριστός εἶναι ἀληθινός Θεός καί ἐγενε ἀληθινός ἄνθρωπος, καί ἔδειξε τήν δόξα τῆς Θεότητός Του στήν ἀνθρώπινη φύση Του.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος γράφει: «Οὐ γάρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δύναμιν καί παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γεννηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος» (Β' Πέτρ. α', 16). Οἱ «σεσοφισμένοι μῦθοι» εἶναι οἱ θεωρίες τῶν φιλοσόφων πού στοχάζονται γιά τόν Θεό, καί τούς μύθους τούς κάνουν φιλοσοφία, ἐνῶ οἱ ἐμπειρικοί θεολόγοι εἶναι ἐπόπτες τῆς θεότητος τοῦ Λόγου στήν ἀνθρώπινη σάρκα Του, ὅπως τό εἶδαν οἱ μαθητές ἐπάνω στό ὄρος Θαβώρ.

Αὐτά τά δύο ἀποστολικά χωρία εἶναι σημαντικά. Ὑπάρχουν, βέβαια, καί ἄλλα χωρία, ὅπως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πού εἶδε τόν Χριστό μέσα στήν δόξα, ἀλλά παραμένω μόνον σέ αὐτά, ἐπειδή οἱ Ἀπόστολοι Ἰωάννης καί Πέτρος παρευρέθησαν στό ὄρος Θαβώρ καί εἶδαν τήν δόξα τοῦ Θεοῦ, ὅπως παρουσιάζουν αὐτό τό γεγονός οἱ Εὐαγγελιστές.

Ἔτσι, ἐνῶ οἱ αἰρετικοί φιλοσοφοῦσαν γιά νά ὁμιλήσουν γιά τήν σχέση μεταξύ τοῦ Λόγου καί τοῦ Πατρός, καί μεταξύ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, καί ἔκαναν λόγο γιά τήν οὐσία καί τήν ὑπόσταση, καί τήν φύση μέ τήν ὑπόσταση, οἱ Πατέρες θεολογοῦσαν βάσει τῆς ἐμπειρίας, καί ἔπειτα χρησιμοποιοῦσαν τούς ὄρους αὐτούς διαμορφωμένους κατάλληλα, γιά νά διατυπώσουν τήν ἐμπειρία αὐτή, καί ἀφ' ἐνός μὲν νά καθοδηγήσουν τούς πιστούς, ἀφ' ἐτέρου δέ νά ἀντιμετωπίσουν τούς αἰρετικούς.

Ἦδη ἡ Α' Οἰκουμενική Σύνοδος ὅταν ἔκανε λόγο γιά οὐσία ἐννοοῦσε τήν ὑπόσταση. Γι' αὐτό στό Σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς Νικαίας (Α' Οἰκουμενική Σύνοδος) ὑπάρχει ἡ φράση «Καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ, γεννηθέντα ἐκ τοῦ Πατρός μονογενῆ, **τοῦτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας** τοῦ Πατρός». Καί μετά τό Σύμβολο τῆς Πίστεως ἀναθεματίζει «τούς λέγοντας «ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν», καί «πρὶν γεννηθῆναι οὐκ ἦν» καί ὅτι «ἐξ οὐκ ὄντων», ἐγένετο, ἢ "ἐξ ἐτέρας

ὑποστάσεως" ἢ "οὐσίας" φάσκοντας εἶναι...». Ἐδῶ φαίνεται ὅτι ταυτίζεται ἔννοιολογικά ἡ οὐσία μέ τήν ὑπόσταση.

Ἐπειδή αὐτό δημιουργοῦσε πολλά προβλήματα, μέ τήν ἐμφάνιση τῆς αἰρέσεως τοῦ Σαβελλίου καί τοῦ Εὐνομίου, γι' αὐτό ὁ Μέγας Βασιλείος ξεχώρισε τήν οὐσία ἀπό τήν ὑπόσταση, διδάσκοντας ὅτι ἡ οὐσία εἶναι τό «κοινό» χαρακτηριστικό γνώρισμα τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, καί ἡ ὑπόσταση εἶναι τό «καθ' ἕκαστον»².

Αὐτήν τήν διάκριση τήν ἀποδέχθηκε ἡ Σύνοδος τῆς Ἀλεξανδρείας, τοῦ 362 μ.Χ. καί τελικά τήν ἀποδέχθηκε καί ἡ Β' Οἰκουμενική Σύνοδος (381 μ.Χ.) καί ἀπάλειψε ἀπό τό Σύμβολο τῆς Πίστεως τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τίς φράσεις «τούτέστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρός» καί ἀπό τό σῶμα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως τούς ἀναθεματισμούς μεταξύ τῶν ὁποίων «ἐξ ἐτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας φάσκοντας εἶναι».

Ἐκτοτε διακρίνονται οἱ ὅροι οὐσία καί ὑπόσταση, ὅποτε δεχόμεστε ὅτι στόν Τριαδικό Θεό ὑπάρχει μία κοινή οὐσία καί τρεῖς ιδιαίτερες ὑποστάσεις ἢ πρόσωπα.

Ὅμως, μετά τήν Β' Οἰκουμενική Σύνοδο ξεκίνησε μία συζήτηση γιά τόν ὄρο φύση. Οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι ταύτιζαν τήν φύση μέ τήν ὑπόσταση, ὅποτε μιλώντας γιά τόν Χριστό ὑποστήριζαν ὅτι στόν Χριστό ὑπάρχει μία φύση-ὑπόσταση. Ἐκτοτε, ἄρχισε μία ἔντονη συζήτηση γιά τό τί εἶναι φύση καί ὑπόσταση σέ σχέση μέ τόν Θεάνθρωπο Χριστό.

Οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι δέν μπορούσαν ἀπό φιλοσοφικῆς ἀρχῆς νά δεχθοῦν ὅτι ὑπάρχει φύση χωρίς ὑπόσταση, καί ὑποστήριζαν, δηλαδή, τό ἰδιοὑπόστατο τῶν φύσεων, ὅτι κάθε φύση φέρει τήν δική της ὑπόσταση, ἀφοῦ ἡ φύση ἐκφράζεται μέ τήν ὑπόσταση, καί δέν ὑπάρχει ἀνυπόστατη φύση.

Βεβαίως, αὐτό ἰσχύει γιά τά ἀνθρώπινα, ἀλλά στόν Χριστόν πού εἶναι «τό μόνον καινόν ὑπό τόν ἥλιον» δέν ἰσχύει αὐτό, ἀφοῦ ὁ Χριστός ἀποτελεῖ ἐξαίρεση ἀπό τήν φιλοσοφική αὐτή ἀρχή.

2. Αἰρετικοί καί Οἰκουμενικοί Σύνοδοι

Ὁ Νεστόριος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (381-450/52 μ.Χ.) ταυτίζοντας φύση καί ὑπόσταση ἀπέρριπτε τήν ὑποστατική ἔνωση τῶν δύο φύσεων, καί δεχόταν ἀπλῆ «συνάφεια» αὐτῶν ἢ «σχετική ἔνωση» ἢ «κατ' εὐδοκίαν ἔνωση». Ἔτσι, ἀπέρριπτε καί τήν ἀντίδοση τῶν ἰδιωμάτων τῶν δύο φύσεων στό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ Λόγου, τίς ὁποῖες φύσεις ἐκλάμβανε ὡς ὑποστάσεις. Κατ' αὐτόν, στόν Χριστό

² Μ. Βασιλείου ἔργα 1, ΕΠΕ Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 174

ένώθηκαν οι δύο υποστάσεις-φύσεις σχετικῶς, κατ' οἰκονομίαν. Ἔτσι, κατέστρεψε τὴν βιβλική ἔννοια τῆς σαρκώσεως.

Ἐναντίον τῶν ἀπόψεων τοῦ Νεστορίου στράφηκε ὁ ἅγιος Κύριλλος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας, (375-444) ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε στά λεγόμενα «δώδεκα κεφάλαια» ὅτι δέν μπορούμε νά διαιροῦμε τίς υποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωση καί ὁμιλοῦσε γιά «καθ' ὑπόστασιν» ἔνωση στόν Θεάνθρωπο Χριστό. Βασική φράση πού χρησιμοποιοῦσε ἦταν «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος, ἀποφάνθηκε: «Ἐνα Θεόν ἐνωθέντα σαρκί καθ' ὑπόστασιν».

Ὁ ἅγιος Κύριλλος στά «Δώδεκα Κεφάλαια» πού ἔγιναν ἀποδεκτά ἀπό τὴν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο (431 μ.Χ.) κάνει λόγο γιά «Θεόν ἐνωθέντα ἐν σαρκί καθ' ὑπόστασιν», «καί διά τοῦτο Θεοτόκον τὴν ἁγίαν Παρθένον», καί «συνόδοι τῆ καθ' ἔνωσιν φυσικήν», χρησιμοποιώντας ἐναλλάξ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν μέ τὴν κατὰ φύσιν ἔνωσιν.

Ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωάννης, πού ἔφθασε στήν Ἔφεσο λίγες ἡμέρες μετὰ τὴν ἀπόφαση τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δέν τὴν ἀνεγνώρισε καί συγκρότησε νεστοριανίζουσα σύνοδο - παρασυναγωγή καί κατέκρινε τόν Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καί τόν Μέμωνα Ἐφέσου καί προσέβαλε τά Δώδεκα Κεφάλαια τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

Μετὰ δύο χρόνια, ὕστερα ἀπὸ ἀρκετές διαβουλεύσεις, ἦτοι τό 433, ἐπῆλθε συμφωνία μετὰ τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί τοῦ Ἰωάννου Ἀντιοχείας μέ ἀποδοχή ἐνός κειμένου πού ὀνομάσθηκε «Διαλλαγαί», καί μέ αὐτές ὁλοκληρώθηκε ἡ Γ' Οἰκουμενική Σύνοδος.

Στό κείμενο τῶν «Διαλλαγῶν» γίνεται λόγος γιά τὴν Θεοτόκο Παρθένο, γιά τόν «Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ, Θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καί σώματος», γιά «ὁμοούσιον τῷ Πατρί τῷ αὐτοῦ κατὰ τὴν θεότητα, καί ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα». Γιά τό θέμα τῶν δύο φύσεων ὁμολογήθηκε: «δύο γάρ φύσεων ἔνωσις γέγονε· δι' ὃ ἓνα Χριστόν, ἓνα Υἱόν, ἓνα Κύριον ὁμολογοῦμεν· Κατὰ ταύτην τὴν τῆς ἀσυγχύτου ἐνώσεως ἔννοϊαν ὁμολογοῦμεν τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, διά τό τόν Θεόν Λόγον σαρκωθῆναι καί ἐνανθρωπῆσαι καί ἐξ αὐτῆς τῆς συλλήψεως ἐνωσάσαι ἑαυτῷ τόν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν».

Ἔτσι ἐπῆλθε ἔνωση μετὰξού τους.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ Ἰωάννης Ἀντιοχείας δέχεται τόν ὄρο Θεοτόκος, ἐγκαταλείπεται ὁ ὄρος «συνάφεια» καί υἰοθετεῖται ὁ ὄρος «ἔνωσις», καί οἱ δύο ἐπίσης δέχονται τὴν διπλή γέννηση τοῦ Χριστοῦ, αἰδίως ἀπὸ τόν Πατέρα, ἐν χρόνῳ ἀπὸ τὴν Μαρία Παρθένο καί τὴν διπλή ὁμοουσιότητα τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας υἰοθετεῖ τόν ὄρο «έν πρόσωπον» ἀντί τῆς ἔκφρασης «μία φύσις» καί ἔγινε δεκτὴ ἡ ἔκφραση «ένωσις δύο φύσεων», ἀντί τῆς «καθ' ὑπόστασιν ἐνώσεως», πού ἔχει τό ἴδιο περιεχόμενο, γιατί ἐνώνονται δύο φύσεις στό ἓνα πρόσωπο, χωρίς νά μετακινῆται ἀπό τίς προηγούμενες θέσεις του, ἀλλά ἔκανε μιά γλωσσική προσαρμογή.

Βασικότατο σημεῖο τοῦ κειμένου τῶν Διαλλαγῶν ἦταν ἡ ἀποδοχή ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο νά ἀποδίδονται οἱ ιδιότητες τοῦ Σαρκωθέντος Λόγου σέ ἐκάστη φύση τους, χωρίς αὐτό νά θεωρῆται ὅτι συνεπάγεται δύο ξεχωριστά ὑποκείμενα στόν Χριστό. Ἡ ἀντωνυμία «τόν αὐτόν» ἐξασφαλίζει τήν ὑποστατική ταυτότητα τοῦ Σαρκωμένου Λόγου. Ἡ ἀπόδοση τῶν φωνῶν σέ ἐκάστη φύση χωρίς αὐτόματα νά σημαίνεται νεστοριανισμός εἶναι τεραστίας σημασίας, διότι οἱ μονοφυσίτες ὀπαδοί τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μέ πρωτοστατοῦντα τόν Σεβῆρο Ἀντιοχείας οὐδέποτε ἐδέχθησαν κάτι τέτοιο καί ἀναπόφευκτα κατέληξαν στόν μονοφυσιτισμό τῆς μιᾶς φύσης, ὑπόστασης, ἡ ὁποία συγκεντρώνει ἐν ἑαυτῇ ὅλες τίς ιδιότητες τοῦ Σαρκωθέντος, τόσο τίς θεῖες ὅσο καί τίς ἀνθρώπινες.

Οἱ φανατικοί ὁμως ὀπαδοί τῶν δύο αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνδρῶν δέν συμφώνησαν καί κατηγόρησαν τόν μέν ἅγιο Κύριλλο ὅτι παρασύρθηκε στόν δυοφυσιτισμό τοῦ Νεστορίου, τόν δέ Ἰωάννην Ἀντιοχείας, ὅτι παρασύρθηκε στόν μονοφυσιτισμό τοῦ Ἀλεξανδρείας.

Αὐτό δέν ἰσχύει, γιατί ὅπως φαίνεται ὁ ἅγιος Κύριλλος δέν ἀπομακρύνθηκε ἀπό τήν διδασκαλία του, ἀλλά προσήρμοσε γλωσσικά τήν ὀρολογία.

Ἀμέσως μετά τήν Γ' Οἰκουμενική Σύνοδο ὁ Εὐτυχῆς (5^{ος} αἰώνας μ.Χ.) ὑποστήριξε ὅτι μετά τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ δέν ὑπάρχουν πλέον δύο φύσεις-ὑποστάσεις, ὅπως ὑποστήριζε ὁ Νεστόριος, ἀλλά μία φύση, ἡ θεία, ἡ ὁποία προῆλθε ἀπό ἀνάμιξη καί σύγκραση ἀμφοτέρων τῶν φύσεων. Ἔλεγε: «Ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τόν Κύριον ἡμῶν πρό τῆς ἐνώσεως, μετά δέ τήν ἐνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ». Ἐνῶ ὁ ἅγιος Κύριλλος δίδασκε ὅτι στόν Χριστό ἐνώθηκαν οἱ δύο φύσεις «ἀσυγχύτως καί ἀτρέπτως», ὁ Εὐτυχῆς πρέσβευε ὅτι μετά τήν ἐνωσιν παρέμεινε ἡ μία φύση, ἡ θεϊκή, ἀπό τήν ὁποία ἀπορροφήθηκε ἡ ἀνθρώπινη φύση, κατά κάποιον τρόπο θεωθεῖσα. Αὐτό φαίνεται ἀπό τήν ἄρνηση τοῦ Εὐτυχοῦς νά ὁμολογήσει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι κατά τήν ἀνθρωπότητα ὁμοούσιος μέ τούς ἀνθρώπους. Ὁ Εὐτυχῆς ἔπεσε στό ἴδιο σφάλμα μέ τόν Νεστόριο, ὁ ὁποῖος δέν διέκρινε μεταξύ «φύσεως» καί «ὑποστάσεως»-«προσώπου», ταυτίζοντας φύση καί ὑπόσταση.

Στήν συνέχεια ὁ Διόσκορος (444-451 ἕως 454 μ.Χ.) Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας παρερμηνεύοντας τήν φράση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου «μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ Λόγου

σεσαρκωμένην» συγγέει τις δύο φύσεις στὸν Χριστό καί εἰσάγει τὴν ἀναίρεση τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Θεωρεῖ ὅτι οἱ δύο φύσεις καί ἡ ἔνωση τῶν φύσεων εἶναι ἀσύμβατα: «Οὐ δεῖ λέγειν μετὰ τὴν ἔνωσιν δύο φύσεις, ἀλλὰ μίαν σεσαρκωμένην τοῦ Λόγου φύσιν». «Τὸ ἐκ δύο δέχομαι· τὰ δύο οὐ δέχομαι». Ἰσχυρίζεται ὅτι ὅποιος λέγει δύο φύσεις μετὰ τὴν ἔνωση εἶναι νεστοριανός. «Τί μεμφόμεθα Νεστορίῳ μόνῳ; Πολλοὶ Νεστόριοι εἰσιν».

Ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος στὴν Χαλκηδόνα (451 μ.Χ.) τελικὰ διέκρινε μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως-προσώπου στὸν ὄρο πίστεως: «Ἐνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, υἱόν, κύριον, μονογενῆ, ἐν δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνωριζόμενον, οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνηρημένης διὰ τὴν ἔνωσιν, σφζομένης δέ μᾶλλον τῆς ιδιότητος ἐκατέρας φύσεως καί εἰς ἓν πρόσωπον καί μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο πρόσωπα μεριζόμενον ἢ διαιρούμενον, ἀλλ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν υἱόν μονογενῆ, Θεόν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν».

Ἔτσι χωρίσθηκε ἡ φύση ἀπὸ τὴν ὑπόσταση, ὁπότε πλέον ἡ φύση ταυτίζεται μὲ τὴν οὐσία καί ἡ ὑπόσταση μὲ τὸ πρόσωπο.

Καί αὐτὴ ἡ διατύπωση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου δέν μπορεῖ νὰ ἐξηγηθῆ ἀπὸ φιλοσοφικῆς ἀπόψεως, ἀφοῦ κατὰ τὴν φιλοσοφία δέν νοεῖται φύση ἀνυπόστατη, οὔτε ὑπόσταση χωρὶς νὰ εἶναι φερεὺς μιᾶς φύσεως. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι ἀντέδρασαν στὴν ἀπόφαση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γιατί θεώρησαν ὡς παράλογη τὸ νὰ θεωρῆ κανεῖς ὅτι στὸν Χριστό μετὰ τὴν ἔνωση τῶν δύο φύσεων, παρέμειναν καί οἱ δύο φύσεις στὴν μία ὑπόσταση τοῦ Λόγου.

Βεβαίως, ἀπὸ φιλοσοφικῆς πλευρᾶς δέν νοεῖται ἀνυπόστατη φύση. Ὅμως, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δέν φιλοσοφοῦσαν, ἀλλὰ θεολογοῦσαν μὲ βάση τὴν διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, τίς διδασκαλίες τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων καί τὴν δική τους ἐμπειρία, ὅπως τὸ βλέπουμε στὸν ἀγιορειτικό τόμο: «Ταῦτα ὑπὸ τῶν Γραφῶν ἐδιδάχθημεν· ταῦτα παρά τῶν ἡμετέρων πατέρων περελάβομεν· ταῦτα διὰ τῆς μικρᾶς ἔγνωμεν πείρας»³. Χρησιμοποιοῦσαν ἀπλῶς τὴν ὀρολογία τῆς ἐποχῆς τους, ἀφοῦ τῆς ἔδωσαν ἄλλο ἐννοιολογικὸ περιεχόμενο. Αὐτὸ γίνεται γιατί τὸ μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ δέν μπορεῖ νὰ ἐρμηνευθῆ φιλοσοφικῶς.

Πρὸς ἐπίρρωση αὐτῶν πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῆ ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, ὅπως φαίνεται στὴν Γ΄ ἐπιστολὴ του πρὸς Νεστόριον, τὴν ὁποία ἀποδέχθηκε πλήρως ἡ Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, γράφει: «Ἐπόμενοι δέ παντοχῆ ταῖς

³ Φιλοκαλία Ἱερῶν Νηπτικῶν, τόμ. Δ΄ ἔκδ. Παπαδημητρίου σελ. 192

τῶν ἁγίων πατέρων ὁμολογίας, αἷς πεποίηται, λαλοῦντος ἐν αὐτοῖς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί τῶν ἐν αὐτοῖς ἐννοιῶν ἰχνηλατοῦντες τόν σκοπόν, καί βασιλικήν ὡσπερ ἐρχόμενοι τρίβον, φαμέν ὅτι ὁ Μονογενῆς τοῦ Θεοῦ Λόγος...». Καί ἀμέσως μετά γράφει: «Ταῦτα φρονεῖν δεδιδάγμεθα παρά τε τῶν ἁγίων ἀποστόλων καί εὐαγγελιστῶν καί πάσης δέ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς καί ἐκ τῆς τῶν μακαρίων πατέρων ἀληθοῦς ὁμολογίας». Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος θεολογοῦσε μέ βάση τήν διδασκαλία τῶν Προφητῶν καί τῶν Ἀποστόλων, ἀλλά καί τῶν Πατέρων.

Τό ἴδιο παρατηροῦμε καί στήν ἀπόφαση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Μετά τόν ὄρο της γιά τίς δύο φύσεις στόν Χριστόν στό ἓνα πρόσωπο, γράφει: «Καθάπερ ἄνωθεν οἱ προφητῆται περί αὐτοῦ καί αὐτός ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός ἐξεπαίδευσεν καί τό τῶν Πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε Σύμβολον».

Αὐτά σημαίνουν ὅτι οἱ φιλοσοφοῦντες θεολόγοι πού κατέληξαν στήν αἵρεση (Νεστόριος, Εὐτυχῆς, Διόσκορος) στηρίζονταν στήν φιλοσοφία γιά νά ὁμιλήσουν γιά τίς δύο φύσεις στόν Χριστό καί μέ βάση τήν φιλοσοφία ἐρμήνευαν τά ἀγιογραφικά χωρία, ἐνῶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐρμήνευαν τά ἀγιογραφικά χωρία μέ βάση τήν ἐμπειρία τῶν Προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων καί τῶν Πατέρων, ἀλλά καί τήν δική τους ἐμπειρία. Ἔτσι, ἰχνηλατοῦσαν τόν σκοπό τῶν ἐννοιῶν τῶν ἀγιογραφικῶν χωρίων, μέ βάση τήν ἐμπειρία-ἀποκάλυψη. Καί ὅπου χρειάστηκε νά χρησιμοποιήσουν τήν ἐπικρατήσασα ὀρολογία, τό ἔκαναν μέ προσοχή χωρίς νά ἀλλοιώσουν τήν ἔννοια τῶν ἀγιογραφικῶν χωρίων.

Μετά τήν ἀπόφαση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Σεβῆρος, Πατριάρχης Ἀντιοχείας (512-518 μ.Χ.) ἀντέδρασε, ἐξακολουθώντας νά φιλοσοφῆ στά θεολογικά θέματα, ἀκολουθώντας στήν πραγματικότητα τήν ἴδια φιλοσοφική προοπτική τοῦ Νεστορίου, ἀφοῦ ταύτιζε τήν φύση μέ τήν ὑπόσταση, μέ ἄλλη βέβαια ἔννοια.

Ἔτσι, ὁ Σεβῆρος, ἀκολουθώντας λεκτικά τόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, στήν πραγματικότητα παρερμηνεύοντας τήν θεολογία του, χρησιμοποίησε φιλοσοφική νοοτροπία γιά τήν κατανόηση τῶν δύο φύσεων στόν Χριστό μετά τήν ἔνωση. Ἐπίστευε ὅτι κάθε φύση ἔχει ἀναγκαστικά δική της ὑπόσταση, γι' αὐτό ὑποστήριζε ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου «ἐν δύο φύσεσι», μέ τήν ἔννοια ὅτι γίνεται λόγος γιά δύο ὑποστάσεις μετά τήν ἔνωση, ἐπανέρχεται στόν Νεστοριανισμό. Ἔτσι, ἔκανε λόγο γιά «σύνθετη φύση»-«σύνθετη ὑπόσταση» στόν Χριστό, μέ τήν ἔννοια «μιαῖς μορφῆς διπλότητος στόν Χριστό», καί ἐπίσης γιά τό ὅτι οἱ δύο φύσεις μέ τίς δικές τους ὑποστάσεις εἶναι ἐνωμένες στόν Χριστό «τῆ θεωρία μόνη» καί «κατ' ἐπίνοιαν».

Ὁ Σεβῆρος χρησιμοποιοῦ τίς φράσεις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας «μία φύση τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» καί «τῆ θεωρία μόνη», ἀλλά μέ ἐντελῶς διαφορετική ἔννοια, γι' αὐτό μόνον λεκτικά παρουσιάζεται ὡς ὀπαδός τοῦ ἁγίου Κυρίλλου.

Δηλαδή, ο ἅγιος Κύριλλος τὴν φράση «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένη» τὴν χρησιμοποίησε γιὰ νὰ ἀντικρούση τὸν Νεστορίο, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι ἡ μία ὑπόσταση τοῦ Λόγου σαρκώθηκε ἢ ἡ μία φύσις ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Λόγου σαρκώθηκε, ὅπως τὴν ἐρμήνευσαν οἱ μεταγενέστεροι Πατέρες, ἰδιαίτερος ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Ἀντίθετα, ὁ Σεβήρος τὴν χρησιμοποίησε γιὰ νὰ στηρίξει τὴν ἄποψή του ὅτι μία φύσις τοῦ Λόγου ὑπάρχει μετὰ τὴν σάρκωση καὶ ἐνώθηκαν οἱ δύο φύσεις μὲ τίς ἰδικές τους ὑποστάσεις σὲ μίαν σύνθετη φύση-ὑπόσταση.

Ἐπειτα, τὴν φράση «τῇ θεωρίᾳ μόνῃ» ἢ «κατ' ἐπίνοιαν» ὁ ἅγιος Κύριλλος τὴν χρησιμοποίησε γιὰ νὰ δηλώσῃ τὴν ὑποστατικὴ ἔνωση, γιὰ τὸ ὅτι οἱ δύο φύσεις εἶναι ἐνωμένες καὶ δὲν εἶναι χωρισμένες καὶ διαιρεμένες μετὰ τὴν ἔνωση. Ἀντίθετα, ὁ Σεβήρος τὴν χρησιμοποίησε γιὰ νὰ δηλώσῃ ὅτι οἱ δύο φύσεις μὲ τίς ἰδικές τους ὑποστάσεις μετὰ τὴν ἔνωση ἀποτελέσαν «σύνθετη φύση» καὶ μόνον κατὰ τὴν διάνοια καὶ φαντασία ὑπάρχουν οἱ δύο φύσεις ἀκέραιες μετὰ τῶν ὑποστάσεων τους κατὰ τὴν ἔνωση.

Εἶναι μεγάλης σημασίας ὅτι ὁ ἅγιος Κύριλλος δὲν θεωροῦσε τὴν θεωρία ταυτόσημη μὲ τὴν φαντασία, ὅπως ὁ Σεβήρος. Γιὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο θεωρία εἶναι ἡ διάκριση πραγμάτων πού δὲν φαίνονται μὲ τίς αἰσθήσεις. Γιὰ τὸν Σεβήρο θεωρία τῶν δύο φύσεων, ὑποστάσεων μποροῦσε νὰ σημαίνει μόνον φαντασία, διότι ἂν οἱ φύσεις, ὑποστάσεις ὑπῆρχαν πράγματι, τότε ἡ κατάληξις θὰ ἦταν ὁ Νεστοριανισμός.

Τὸ θέμα αὐτὸ τὸ ἐπέλυσαν ὀριστικῶς οἱ μετέπειτα δύο Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι (Ε' καὶ ΣΤ'), ὁπότε πλέον στὴν δογματικὴ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας πιστεύουμε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀποτελέσθηκε «ἐκ δύο φύσεων» καὶ ἐνεργεῖ «ἐν δύο φύσεσιν» καὶ οἱ δύο φύσεις στὸν ἕνα Χριστὸν ἐνεργοῦν «ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως» (ἐναντίον τῶν Μονοφυσιτῶν) καὶ «ἀδιαιρέτως καὶ ἀχωρίστως» (ἐναντίον τῶν Νεστοριανῶν).

Τὸ σημαντικό, ὅμως, εἶναι ὅτι οἱ Πατέρες κατέληξαν σὲ αὐτὴν τὴν ἀπόφαση ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τους πάντοτε τὴν φανέρωση τοῦ Ἀσάρκου καὶ Σαρκακωμένου Λόγου στοὺς Προφήτας, τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς Πατέρας, καὶ ἔχοντας ὑπ' ὄψιν τους τὴν ἐμπειρικὴ θεοπτία τους, χρησιμοποιώντας ὅμως τὴν ὀρολογία τῆς ἐποχῆς τους, ἀφοῦ, ὅμως, τῆς ἔδωσαν νέα ἔννοια. Ἔτσι, διακρίνεται σαφέστατα ὁ θεολογικὸς τρόπος σκέψεως ἀπὸ τὸν φιλοσοφικὸ τρόπο θεολογήσεως.

Πέρα ἀπὸ αὐτὰ θεωρῶ σημαντικότερη, ὡς πρὸς τὸν τρόπο θεολογήσεως, τὴν Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (1351) καὶ γενικά τὴν ἡσυχαστικὴ θεολογία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες ἡ βάση τῆς θεολογίας εἶναι ἡ θεοπτία τῶν θεουμένων ἁγίων, ἡ ἐμπειρία τοῦ Θεῶν, καὶ ὁ ἡσυχαστικὸς τρόπος ζωῆς. Γι' αὐτὸ ἡ Θ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος πού θεωρεῖται ὡς ἡ συνέχεια τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἶναι ἡ προϋπόθεση ἐρμηνείας ὅλων τῶν προγενεστέρων Οἰκουμενικῶν Συνόδων καὶ ἡ αὐθεντικὴ βάση τους.

Μέ τόν τρόπο αὐτόν διακρίνεται ἡ ἐμπειρική θεολογία τῶν Πατέρων ἀπό τήν φιλοσοφική θεολογία τῶν αἰρετικῶν. Δέν πρέπει νά βλέπουμε τούς Πατέρας ὡς φιλοσόφους οἱ ὅποιοι προσπαθοῦσαν νά βροῦν τίς κατάλληλες φιλοσοφικές λέξεις γιά νά ἀντιμετωπίσουν τούς αἰρετικούς καί νά συμβιβάσουν τά διάφορα φιλοσοφικά ρεύματα τῆς ἐποχῆς τους, προκειμένου νά ἐκφράσουν τό δόγμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλά πρέπει νά τούς βλέπουμε μέσα ἀπό τό ὅτι προσπαθοῦσαν μέ κτιστά ρήματα καί νοήματα νά διατυπώσουν τά ἄρρητα ρήματα, ὥστε ἀφ' ἑνός μὲν νά ἀντικρούσουν τούς φιλοσοφοῦντας αἰρετικούς, ἀφ' ἑτέρου δέ νά καθοδηγήσουν τούς Χριστιανούς στήν σωτηρία.

3. Ἡ διδασκαλία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη γιά τούς Πατέρες καί τούς Ἀντιχαλκηδονίους

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μέ τήν περίοδο αὐτή, καί μάλιστα συμμετεῖχε ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στόν διάλογο τῶν ὀρθοδόξων μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους, ὅποτε εἶναι ἐνδιαφέρουσες οἱ ἀπόψεις του. Στήν συνέχεια θά ἀναφερθῶ στίς ἀπόψεις του, ὅπως τίς διετύπωνε στίς προφορικές παραδόσεις.

Κατ' ἀρχάς ἔδινε προτεραιότητα στήν ἐμπειρία τῶν Προφητῶν, Ἀποστόλων καί Πατέρων, ἀντί τῆς φιλοσοφίας, ἔκανε λόγο ὅτι ἄλλο εἶναι τά ἄκτιστα ρήματα, πού εἶναι ἡ θεοπτία, καί ἄλλο εἶναι τά κτιστά ρήματα, νοήματα καί εἰκονίσματα μέ τά ὅποια διατυπώνεται ἡ ἀποκάλυψη.

Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική ἔκαναν λόγο οἱ θεόπτες γιά τήν οὐσία καί τίς ὑποστάσεις στόν Θεό. Οἱ θεόπτες γνωρίζουν ὅτι κατά τήν διάρκεια τῆς ἀποκαλύψεως βλέπουν καί μετέχουν ὑπέρ νόησιν καί ὑπέρ ὄρασιν τίς ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ στήν ἀνθρώπινη φύση τοῦ Λόγου καί μετά διατυπώνουν αὐτήν τήν ἐμπειρία μέ ὄρους τῆς ἐποχῆς τους, ἀφ' ἑνός μὲν γιά νά καθοδηγήσουν τούς μαθητές τους στήν μέθεξι τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ στό πρόσωπο τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου, ἀφ' ἑτέρου δέ γιά νά ἀντιμετωπίσουν τούς αἰρετικούς πού φιλοσοφοῦσαν. Ἔτσι, ὁ Μέγας Βασίλειος ἔκανε λόγο γιά μιᾶ οὐσία στόν Θεό καί τρεῖς ὑποστάσεις. Ἔλεγε ὁ π. Ἰωάννης:

«Οἱ Καππαδόκες εἶχαν κάνει διάκριση "μιᾶ οὐσία, τρεῖς ὑποστάσεις", ἐνῶ οἱ Ἀλεξανδρινοί ἀποφεύγανε αὐτό, γιατί "οὐσία" σημαίνει "ὑπόσταση".

Στήν Σύνοδο τῆς Ἀλεξανδρείας τό 362, πού προήδρευσε ὁ ἴδιος ὁ Μέγας Ἀθανάσιος δέχονται τό ἐπιτρεπτό τῆς διακρίσεως οὐσίας- ὑποστάσεως, ἀλλ' οὐχί τό ὑποχρεωτικό. Μετά ὁμως υἰοθετήθηκε ἀπό τούς Ἀλεξανδρινούς καί ἐπικράτησε σ' ὅλους τούς θεολόγους τῆς Ἀλεξανδρείας ἡ διάκριση οὐσίας καί ὑποστάσεως».

Στήν ἀρχαία Ἐκκλησία παρουσιάσθηκαν διάφοροι θεολόγοι οἱ ὅποιοι προσπαθοῦσαν νά φιλοσοφήσουν γιά τόν Θεό. Αὐτοί οἱ θεολόγοι ἀπεκλήθησαν Μοναρχιανοί, οἱ ὅποιοι λέγονταν ἔτσι ἐπειδή πίστευαν ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Θεός καί ἔτσι ταύτιζαν τόν κατ' ὄνομα Υἱό μέ τόν Πατέρα καί ἠρνοῦντο τήν φυσική θεότητα τοῦ Υἱοῦ ἢ Λόγου. Οἱ Μοναρχιανοί χωρίζονται σέ δύο κατηγορίες, ἤτοι στούς δυναμικούς Μοναρχιανούς, οἱ ὅποιοι πίστευαν ὅτι ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα εἶναι ἀπλῶς δυνάμεις τοῦ Θεοῦ, καί τούς τροπικούς Μοναρχιανούς, οἱ ὅποιοι θεωροῦσαν ὅτι ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα εἶναι ἀπλῶς τρόποι ἐκφράσεως τοῦ ἑνός Θεοῦ. Καί αὐτό τό ἔκαναν γιατί δέν μποροῦσαν νά συνδυάσουν φιλοσοφικῶς ὑπαρξη τριῶν προσώπων μέ τόν ἕνα Θεό.

Αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ Ἀρειανοί καί οἱ Νεστοριανοί προῆλθαν ἀπό τούς πρώτους φιλοσοφοῦντας αἰρετικούς θεολόγους. Ἔχουν τίς ἴδιες προϋποθέσεις, καθώς ἐπίσης τό βασικό λάθος τῶν αἰρετικῶν ἦταν ὅτι ἀγνοοῦσαν τήν ἀλήθεια ὅτι μεταξύ ἀκτίστου καί κτιστοῦ δέν ὑπάρχει καμμιά ὁμοιότητα, καί γι' αὐτό δέν μποροῦμε ὅταν θεολογοῦμε νά χρησιμοποιοῦμε κατηγορήματα τῆς ἀριστοτελικῆς ἢ ἀντιαριστοτελικῆς φιλοσοφίας.

«Ἀπό τούς δυναμικούς Μοναρχιανούς ἔχουμε δύο διακλαδώσεις. Ἔχουμε ἀπό τό ἕνα μέρος τούς Ἀρειανούς, πού μέσῳ τοῦ Λουκιανοῦ ἀναπτύχθηκαν δηλαδή ὁ Ἄρειος καί οἱ Συλλουκιανιστές. Καί μετά ἔχουμε καί ἕνα παρακλάδι πού ἔγιναν αἰρετικοί στά Χριστολογικά θέματα, ἔχουμε τόν Θεόδωρο Ταρσοῦ, καί μετά ἔχουμε τόν Θεόδωρο Μοψουεστίας καί μετά τόν Νεστόριο.

Ὅποτε, ἔχουμε τούς Ἀρειανούς καί τούς Νεστοριανούς. Καί θά δῆτε ὅτι ὑποστηρίζω σέ μιά μελέτη μου, πού ἔχει δημοσιευθῆ πρὶν ἀπό πολλά χρόνια, καί ἔχει μιά περίληψη δηλαδή τό ἐγχειρίδιο αὐτῶν τῶν ἀπόψεων, ὅτι τά φιλοσοφικά θεμέλια τοῦ Ἀρειανισμοῦ καί τοῦ Νεστοριανισμοῦ εἶναι ἀκριβῶς τά ἴδια. Καί τά δύο βασίζονται στήν φιλοσοφοποίηση τῆς διακρίσεως οὐσίας καί ἐνεργείας στόν Θεό».

«Ἡ βασική αἵρεση τοῦ Ἀρείου, τοῦ Ἀρειανισμοῦ καί τοῦ Νεστορίου καί τοῦ Νεστοριανισμοῦ, τοῦ Παύλου Σαμοσατέως, τῶν Συλλουκιανιστῶν, τῶν Ἀρειανῶν, καί μετά τῶν ὀπαδῶν τοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας πού φαίνεται αὐτός εἶναι μᾶλλον ὁ πατέρας τῆς Νεστοριανικῆς γραμμῆς στήν Χριστολογία, ἡ βασική αἵρεση εἶναι ἡ προδοσία τῆς ἀποφατικῆς θεολογίας. Αὐτό εἶναι δηλαδή, ὅτι ἀγνοεῖται ὅτι μεταξύ κτιστοῦ καί ἀκτίστου δέν ὑπάρχει καμμιά ὁμοιότητα καί ἔτσι δέν μποροῦμε νά ἐφαρμόσουμε στόν Θεό κατηγορήματα ἀπό τήν ἀριστοτελική φιλοσοφία ἢ ἀπό τήν ἀντι-αριστοτελική φιλοσοφία. Δέν ἔχουμε δηλαδή ἀριστοτελική φιλοσοφία».

Οἱ Καππαδόκες Πατέρες, ἰδίως ὁ Μέγας Βασίλειος, ἔκαναν τὴν διάκριση μεταξὺ οὐσίας καὶ ὑποστάσεως, ὅποτε τὸ θέμα λύθηκε ἀπὸ τὴν Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ὅτι ἡ οὐσία εἶναι τὸ κοινόν στα πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἐνῶ ἡ ὑπόσταση-πρόσωπο εἶναι τὸ ἴδιο. «Ὅν ἔχει λόγον τὸ κοινόν πρὸς τὸ ἴδιον, τοῦτον ἔχει ἡ οὐσία πρὸς τὴν ὑπόστασιν»⁴.

Συγχρόνως, ὅμως, ὁ Μέγας Βασίλειος διδάσκει ὅτι δέν μποροῦμε νά γνωρίζουμε τί εἶναι ἡ οὐσία, ἀλλὰ μετέχουμε τῶν ἐνεργειῶν της. Γράφει: «Ὅτι μὲν ἔστιν (ὁ Θεός) οἶδα, τί δέ ἡ οὐσία ὑπὲρ διάνοιαν τίθεμαι». Καί πῶς κάτω γράφει ὅτι ἡ γνώση τῆς θείας οὐσίας εἶναι ἡ γνώση τῆς ἀκαταληψίας, ἔτσι σεπτὸ εἶναι ὄχι ὅτι τὸ τί κατανοοῦμε ὅ,τι εἶναι ἡ οὐσία, ἀλλὰ ὅτι ὑπάρχει ἡ οὐσία. «Εἶδησις ἄρα τῆς θείας οὐσίας ἡ αἴσθησις αὐτοῦ τῆς ἀκαταληψίας, καὶ σεπτὸν οὐ τὸ καταληφθέν τίς ἡ οὐσία, ἀλλ' ὅτι ἔστιν οὐσία». Γνωρίζουμε τὴν οὐσία ἀπὸ τίς ἐνεργειῆς της. «Οὐκοῦν ἀπὸ μὲν τῶν ἐνεργειῶν ἡ γνῶσις, ἀπὸ δέ τῆς γνώσεως ἡ προσκύνησις»⁵.

Ἔτσι, οἱ ἐνεργεῖες τοῦ Θεοῦ εἶναι ποικίλες, ἐνῶ ἡ οὐσία εἶναι ἀπλῆ.

«Ἡμεῖς δέ ἐκ μὲν τῶν ἐνεργειῶν γνωρίζειν λέγομεν τὸν Θεόν ἡμῶν, τῆ δέ οὐσία αὐτῆ προσεγγίζειν οὐχ ὑπισχνούμεθα. Αἱ μὲν γάρ ἐνεργεῖαι αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς καταβαίνουσιν, ἡ δέ οὐσία αὐτοῦ μένει ἀπρόσιτος»⁶.

Ἐνῶ εἶχε λυθῆ τὸ θέμα τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπόστασης, ὅπως καὶ τὸ θέμα τῆς οὐσίας μὲ τὴν ἐνέργεια, ἐν τούτοις δέν εἶχε ἀντιμετωπισθῆ τὸ θέμα τῆς φύσεως, ἀφοῦ ἄλλοτε δήλωνε τὴν οὐσία καὶ ἄλλοτε δήλωνε τὴν ὑπόσταση.

«Υπῆρχε καὶ μιά ἄλλη λέξη, ἡ φύσις, πού εἶναι συνώνυμη μ' αὐτές τίς λέξεις (οὐσία καὶ ὑπόστασις). Διότι καὶ φύσις σημαίνει οὐσία καὶ ὑπόσταση.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐπικράτησε ἡ φύσις νά πάη μὲ τὸ ὑπόστασις, ἐνῶ στα ἄλλα μέρη ἡ φύσις πῆγε μὲ τὴν οὐσία. Ὅταν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ λένε "μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένη", ἐννοοῦν μιά ὑπόστασι καὶ ὄχι μιά οὐσία. Γι' αὐτὸ ὁ Κύριλλος στὶς ἐπιστολές του πρὸς τὸν Νεστόριον λέγει γιὰ "μίαν φύσιν σαρκακωμένην τοῦ Θεοῦ Λόγου" καὶ ἄλλοῦ γιὰ "μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκακωμένην". Γιὰ τὸν Κύριλλο καὶ τὰ δύο ταυτίζονται. Δέν ἐννοεῖ ὅμως, τὴν οὐσία σαρκακωμένη, γιατί τότε θά ἐσαρκοῦτο ὀλόκληρη ἡ Ἁγία Τριάδα».

Ὁ Εὐτυχῆς, πού ἦταν Ἀρχιμανδρίτης Μονῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρέσβευε καὶ δίδασκε ὅτι στὸν Χριστὸ δέν ὑπάρχουν δύο φύσεις, ἀλλὰ ὑπάρχει μόνον μία φύση πού προῆλθε ἀπὸ ἀνάμιξη καὶ σύγκραση τῶν δύο φύσεων. «Ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἐνώσεως, μετὰ δέ

⁴ Μ. Βασιλείου ἔργα 1, ΕΠΕ, Θεσσαλονίκη 1972, σελ. 330.

⁵ Ἐνθ. ἀν. σελ. 154-156.

⁶ Ἐνθ. ἀν. σελ. 152.

τήν ἔνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ». Ἐπίσης, ἔλεγε: «Μίαν φύσιν προσκυνῶ, καί ταύτην Θεοῦ σαρκωθέντος καί ἐνανθρωπήσαντος», «μετά δέ τήν ἔνωσιν καί τήν σάρκωσιν οὐκέτι δύο φύσεις εἶπον, ἀλλά μίαν», ταυτίζοντας τήν φύση μέ τήν ὑπόστασι-πρόσωπο.

Ὁ Εὐτυχῆς καταδικάσθηκε γιά τίς ἀπόψεις του αὐτές ἀπό τήν ἐνδημοῦσα Σύνοδο, πού συνεκλήθη στήν Κωνσταντινούπολη τήν 8^η Νοεμβρίου 448 μ.Χ. ὑπό τήν Προεδρία τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Φλαβιανοῦ, κηρύχθηκε ἀλλότριος τοῦ ἱερατικοῦ τάγματος καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Ὅμως, ἡ Σύνοδος πού συνεκλήθη στήν Ἔφεσο τό 449 μ.Χ., στήν ὁποία προήδρευσε ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Διόσκορος, ἡ ὁποία Σύνοδος ὀνομάσθηκε ληστρική, ἀποδοκίμασε τήν Ὁρθόδοξη διδασκαλία τοῦ Φλαβιανοῦ γιά τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ μετά τήν ἔνωσι, ἐπιδοκίμασε δέ τήν ἄποψη γιά τήν μία φύση τοῦ Χριστοῦ καί ἀθώωσε τόν Εὐτυχῆ.

«Καί στήν ἀποκατάστασι τοῦ Εὐτυχοῦς, πού ἔγινε ἀπό τόν Διόσκουρο στήν Ληστρική Σύνοδο τό 449 βρίσκει κανεῖς τό ἑξῆς:

Στήν πρώτη ἐνδημοῦσα Σύνοδο, πού ἔγινε τό 448, πού προήδρευε ὁ Φλαβιανός εἶχε καταγγελθῆ ἀπό τόν Εὐσέβιο Δορυλαίου ὁ Εὐτυχῆς, ὅτι εἶναι αἰρετικός φοβερός κ.ο.κ. Εἶχε κληθῆ στήν Σύνοδο δύο φορές, ἀλλά δέν ἤλθε. Τήν τρίτη φορά ἤλθε. Ἀλλά, πρίν ἔλθῃ ὁμως, τήν δεύτερη φορά πού τόν προσεκάλεσαν, πῆγε ὁ Ἰωάννης ὁ πρεσβύτερος μέ ἕνα Ἀναστάσιο διάκονο κ.λπ. Ἔκανε τόν ἄρρωστο ὁ Εὐτυχῆς καί εἶπε, ὅτι δέν μποροῦσε νά πάῃ, καί ἔκαναν ἀνακρίσεις. Καί ὁμολόγησε ὁ Εὐτυχῆς, ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί κατά τήν θεότητα, οὐχί ὁμως ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα. Πῆγαν στήν Σύνοδο καί τά εἶπαν αὐτά.

Καί μετά τρίτη φορά πού ἤλθε φαίνεται τοῦ ἔδειξαν μερικά πατερικά χωρία, ὅτι δέν εἶναι ἔτσι πού λέει, ἀφοῦ ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα. Ὁ Κύριλλος τό λέει ἐπανειλημμένως αὐτό. Ὁ Κύριλλος ἐξ αἰτίας τῆς συνδιαλλαγῆς μέ τόν Ἰωάννη Ἀντιοχείας παντοῦ λέει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά μιᾶ γιά "μίαν φύσιν" ὁμως, γιατί γιά τόν Κύριλλο φύσις σημαίνει ὑπόστασις, ὄχι οὐσία.

Λοιπόν, ἀπό ἐκεῖ βλέπει κανεῖς τό σχετικό τῆς ὀρολογίας. Ἐνῶ στήν Καππαδοκία καί τήν Ἀντιόχεια ὅταν ξεχωρίστηκε ἡ ὑπόστασις ἀπό τήν οὐσία, ἡ φύσις πῆγε μέ τήν οὐσία, στήν Ἀλεξάνδρεια πῆγε μέ τήν ὑπόστασι. Αὐτό εἶναι τό βασικό πρόβλημα.

Γι' αὐτό, ὅταν οἱ Ἀλεξανδρινοί λένε "μία φύσιν" ἐννοοῦν "μίαν ὑπόστασιν". Κι αὐτό, πού λέει ὁ Κύριλλος "μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη", ὑπάρχουν

μερικές φορές πού λένε, "μία υπόστασις σεσαρκωμένη". Γι' αυτόν, είναι τό ίδιο πράγμα. "Μία υπόστασις", μία "φύσις" τό ίδιο πράγμα».

«Τό πίο παράξενο είναι ότι επικρατεί ή αντίληψις ότι ό Διόσκορος ήταν υποστηρικτής του Εύτυχούς. Ό Εύτυχής καταδικάστηκε σέ ένδημοῦσα Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 448. Δέν είναι ἔτσι; Καί λέει ἐκεῖ, ότι τόν καλέσανε τρεῖς φορές στήν Σύνοδο, τελικά ἦλθε τήν τρίτη φορά στήν Σύνοδο. Ἐκανε τόν ἄρρωστο καί ὅταν ἦλθε ἀνακρινόταν ἄν διδάσκει ότι ό Χριστός είναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατά τήν θεότητα καί οὐχί ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα. Ὅτι δέν είναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα. Αὐτή ἦταν ή καταγγελία ἐναντίον του Εύτυχούς τό ὅποιο τό ἐξεσφεντόνισε ό Εὐσέβιος, δηλαδή, ό ὅποιος θυμόμαστε, ἔφαγε ξύλο στήν Ληστρική Σύνοδο μέ ἀποτέλεσμα νά πεθάνη κιόλας. Διότι ἔπεσε ξύλο στήν Ληστρική.

Λοιπόν, ό Εύτυχής κατεδικάσθηκε στήν Σύνοδο ὡς μή διδάσκων ότι ό Χριστός είναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά είναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατά τήν θεότητα. Καί ἔλεγε ότι ή Μητέρα του Χριστοῦ είναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἠρνεῖτο ὅμως ότι ό Χριστός είναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα καί δίδασκε μία φύση στον Χριστό.

Μετά ἔγινε μία ἀνακριτική Σύνοδος, στήν ἀνακριτική μόλις πρό τῆς Ληστρικῆς Συνόδου του 449. Ἐξέτασαν πάλι τό ίδιο θέμα καί κάποιος Ἰωάννης Πρεσβύτερος, γιατί εἶχαν πάει τρεῖς νά τόν καλέσουν στήν Σύνοδο μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ἰωάννη Πρεσβύτερο δηλαδή, κι αὐτός ό Ἰωάννης Πρεσβύτερος κατέθεσε στήν ἀνακριτική ότι ό Εύτυχής εἶπε στους τρεῖς ότι ό Χριστός είναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, οὐχί ὅμως ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα. Τά κατέθεσαν τό 448, οι τρεῖς δηλαδή.

Τώρα οι τρεῖς κατέθεσαν τά ίδια πράγματα. Ἀλλά ό Ἰωάννης Πρεσβύτερος καταθέτει, ότι ό Εύτυχής εἶπε κατ' ἰδίαν σέ αὐτόν, ότι ό Χριστός είναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατά τήν θεότητα, οὐχί ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά είναι ὁμοούσιος τῇ Μητρὶ αὐτοῦ.

Καλά αὐτό τό ίδιο είναι δηλαδή, διότι ἀφοῦ εἶπε τό 448 ότι ή Μητέρα αὐτοῦ είναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, κι ἄν είναι ό Χριστός ὁμοούσιος τῇ Μητρὶ αὐτοῦ, τότε πρέπει νά είναι καί ὁμοούσιος ἡμῖν. Μέ συλλογισμό μαθηματικό δηλαδή αὐτό τό ἀποτέλεσμα βγαίνει.

Φαίνεται καθαρά ότι ἦτανε μία πλαστογραφία ή μαρτυρία του Ἰωάννου του Πρεσβυτέρου. Δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἄν ἦταν πλαστογραφία ἢ ὄχι, ἐκεῖνο πού μᾶς ἐνδιαφέρει είναι ότι ή Ληστρική λεγομένη Σύνοδος, ὅταν ἀποκατέστησε τόν Εύτυχῆ, τόν ἀποκατέστησε βάσει Ὁρθοδόξου δόγματος ἢ βάσει αἰρετικοῦ δόγματος; Αὐτό είναι τό πρόβλημα δηλαδή».

«Ἡ αἵρεση τοῦ Εὐτυχοῦς εἶναι ὅτι ἔλεγε στήν ἐνδημοῦσα σύνοδο τοῦ 448 πού δικάστηκε, τό εἶπε στήν Σύνοδο καί πρίν πάει στήν Σύνοδο τό εἶχε πεῖ καί στούς ἐκπροσώπους πού πῆγαν νά τόν καλέσουν στήν Σύνοδο, ὅτι ὁ Χριστός δέν εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἀλλά ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶναι ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα, ὄχι ὁμως ὁ Χριστός. Αὐτή εἶναι ἡ αἵρεση τοῦ Εὐτυχοῦς.

Μετά ὁμως στήν Σύνοδο φαίνεται ὅτι τοῦ δείξανε Πατερικά χωρία, ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας σαφῶς λέει ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί κατά τήν Θεότητα, ὁμοούσιος ἡμῖν κατά τήν ἀνθρωπότητα».

Γιά νά ἐντοπισθῇ αὐτή ἡ κατάσταση συνεκλήθη ἡ Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδος στήν Χαλκηδόνα τό 451 μ.Χ., ἡ ὁποία κατεδίκασε τόν Εὐτυχή.

«Κατ' ἀρχήν ἡ φύσις ἦταν ταυτόσημη πρός τήν οὐσία καί τήν ὑπόσταση. Ὅποτε ἔλεγε κανεῖς οὐσία, ὑπόστασις καί φύσις, ἔχουν τήν ἴδια σημασία. Καί φαίνεται στά λατινικά, τό *essentias*, *substantias*, καί *natura* ὄχι μόνον ἔχουν τήν ἴδια σημασία, ἔχουν μείνει μέ τήν ἴδια σημασία μέχρι σήμερα. Ἄμα λέτε *essentias*, *natura* καί *substantia* στά λατινικά μέχρι σήμερα, ἔχει τήν ἴδια σημασία. Καί ἔτσι ἦταν καί στά Ἑλληνικά. Ἀλλά μετά ἔγινε διάκρισις μεταξύ οὐσίας καί ὑποστάσεως. Ὅποτε πού νά πάη ἡ φύσις; Στήν Καππαδοκία ἡ φύσις πῆγε μέ τήν οὐσία καί στήν Ἀντιόχεια, ἀλλά ἔχουμε ἐνδείξεις ἰσχυρές ὅτι στήν Ἀλεξάνδρεια ὑπῆρχε ἰσχυρή τάσις ἡ φύσις νά πηγαίνει μέ τήν ὑπόσταση.

Γι' αὐτό ὅταν ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας λέει "μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη", καί αὐτό τό ἔχω ἀποδείξει σέ μιά μελέτη μου δηλαδή, σημαίνει "μία ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη". Μία ὑπόστασις, μία φύσις εἶναι τό ἴδιο πράγμα.

Ὅποτε ὁ Εὐτυχής, ὁ ὁποῖος ἀνήκε στήν παράδοση τῆς Καππαδοκίας, ὅτι οὐσία σημαίνει φύσις, ὅταν ἔλεγε μία οὐσία, διάβαζε μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου Σεσαρκωμένη. Αὐτός φαίνεται νόμιζε ὅτι ἦταν μία οὐσία τοῦ Λόγου σεσαρκωμένη, μέ τήν ἔννοια τῆς οὐσίας, διότι τότε ὁ Χριστός εἶναι μία οὐσία ἔλεγε, ἄρα εἶναι ὁμοούσιος, εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί, ἀλλά ὄχι ὁμοούσιος ἡμῖν. Πῶς μπορεῖ νά εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρί καί ἡμῖν ἐάν ὁ Χριστός ἔχει μίαν φύσιν;»

Ὁ Διόσκορος θεωροῦσε ὅτι ἦταν ὀπαδός τοῦ ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, καί χρησιμοποιοῦσε τήν φράση του «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», ἀλλά μέ διαφορετική ἔννοια ἀπό τόν ἅγιο Κύριλλο.

Ἡ διαφορά εἶναι αὐτή πού ἀναφέρθηκε πῶς πάνω, ὅτι οἱ αἰρετικοί ὅταν ὁμιλοῦσαν γιά τίς δύο φύσεις τοῦ Χριστοῦ πρό καί μετά τήν ἔνωση ἀκολουθοῦσαν φιλοσοφικές προϋποθέσεις, ὅτι δέν μπορεῖ νά ὑπάρξη φύση ἀνυπόστατη, ἐνῶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στηρίζονταν σέ ἐμπειρικά θεμέλια, στηρίζονταν δηλαδή στήν

ἐμπειρία τῶν Προφητῶν, τῶν Αποστόλων καί τήν δική τους, ὅτι ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ πού ἔβλεπαν στόν Χριστό ἦταν οἱ ἐνέργειες τῆς θείας φύσεως ἢ ὅποια ἦταν ἐνωμένη μέ τήν ἀνθρώπινη φύση στήν ὑπόσταση τοῦ Λόγου. Ἔτσι, μετά τήν ἔνωση τῶν δύο φύσεων, ἐνεργοῦν «ἀσυγχύτως» καί «ἀδιαιρέτως», καί οἱ δύο φύσεις.

Αὐτό σημαίνει ὅτι ἄλλο εἶναι τά «πράγματα», ἢ ἴδια ἢ πραγματικότητα, καί ἄλλο εἶναι τά «ὀνόματα». Τά «πράγματα», ἢ «ἀλήθεια» προέρχεται ἀπό τήν θεοπτική ἐμπειρία, ἐνῶ τά «ὀνόματα» προέρχονται ἀπό τήν κτιστή πραγματικότητα, ἀκόμη καί ἀπό τήν φιλοσοφική ὀρολογία πού χρησιμοποιεῖται μέ κατάλληλο τρόπο καί διαφορετική ἔννοια.

Ἐπομένως, ἄλλο εἶναι τό δόγμα περί τοῦ μυστηρίου στήν Τριαδολογία καί τήν Χριστολογία καί ἄλλο εἶναι τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος πού εἶναι ἀκατάληπτο ἀπό τήν ἀνθρώπινη λογική. Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική ἐρμηνεύεται ἡ ἀποφατική καί καταφατική θεολογία.

«Διαφωνοῦσε ὁ Διόσκορος μέ τόν Κύριλλο. Δέν ἐδέχετο ὁ Διόσκορος τόν Κύριλλο καθόλου. Ὁ Κύριλλος δέχθηκε δύο φύσεις στόν Χριστό μετά τήν ἔνωση. Δέν εἶχε κολλήσει ἐπάνω στήν ὀρολογία. Τά νοήματα τόν ἐνδιέφεραν. Ὅπως καί ὁ Μέγας Ἀθανάσιος δέν κολλοῦσε ἐπάνω στήν ὀρολογία. Τί ἐννοοῦν ἤθελε νά ξέρη μέ αὐτά τά λόγια.

Γι' αὐτό καί ὁ Ἀθανάσιος καί ὁ Κύριλλος εἶναι 100% βαθειά μέσα στήν Παράδοση, ὅπως καί οἱ Καππαδόκες καί ὅλοι οἱ Πατέρες. Ἐκεῖνο, πού ἔχει σημασία εἶναι αὐτή ἡ ἀντίληψη περί σχέσεως ὀνομάτων, νοημάτων μέ τήν πραγματικότητα. Τό μυστήριο παραμένει μυστήριο. Καί δέν διατυπώνουμε τό μυστήριο, ἀλλά τό δόγμα περί μυστηρίου. Μιλᾶμε γιά τό δόγμα περί τοῦ μυστηρίου, ὄχι γιά τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Αὐτό ἐννοοῦσε ὁ Γρηγόριος ὁ θεολόγος, ὅταν ἔλεγε «Θεόν νοῆσαι ἀδύνατον, φρᾶσαι ἀδυνατώτερον».

Δέν ἠμποροῦμε νά "φράσουμε" τόν Θεόν. Διατυπώνουμε δόγματα περί τοῦ Θεοῦ, τά ὅποια δέν ἐκφράζουν τόν Θεό, ἀλλά εἶναι οἱ δείκτες πρὸς τήν φώτιση καί τήν θέωση, εἶναι ὁδηγός πρὸς τήν θέωση. Κι ἂν βγοῦν ἀπό τά πλαίσια τῆς λατρείας καί τῆς ἀσκητικῆς εἶναι κουταμάρες. Βγᾶλτε τό δόγμα τῆς Ἁγίας Τριάδος ἀπό τήν λατρεία καί τήν ἐμπειρία τοῦ φωτισμοῦ καί τῆς θεώσεως, καί ἐξ ἐπόψεως λογικῆς εἶναι μιά μεγάλη κουταμάρα. Τίποτε δέν λέει. Φιλοσοφικῶς δέν στέκεται καθόλου. Γιατί; Διότι οἱ Πατέρες δέν ξεκινοῦν ἀπό τήν σκέψη. Ξεκινοῦν ἀπό ἐκεῖνο τό συγκεκριμένο πρόσωπο, πού ἐνεφανίσθη στους Προφήτες. Στήν καιομένη βᾶτο ἐμφανίζεται ὁ Ἄγγελος, αὐτός πού λέγεται Θεός. Αὐτός εἶναι ὁ Χριστός».

Ὁ ἄσαρκος Λόγος ἐμφανίζοταν στους Προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, προσέλαβε τήν ἀνθρώπινη φύση μέ τήν ἐνσάρκωση.

«Μέ τήν ἐνσάρκωση παρεμβάλλεται καί ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Λόγου. Ἡ ὁποία ἀνθρώπινη φύση τοῦ Λόγου εἶναι ἐνωμένη μέ τόν Λόγο ὄχι κατά Χάρη, ἀλλά κατά φύση. Ἔχουμε φυσική ἐνωση, ὑποστατική ἐνωση, δέν ἔχουμε χαρισματική ἐνωση. Ὁ Χριστός δέν εἶναι ἓνας Προφήτης, ὁ Χριστός εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Λόγος ὁ ὁποῖος ἔγινε ἄνθρωπος.

Λοιπόν, αὐτή εἶναι ἡ διαφοροποίηση μεταξύ τῆς ἐνώσεως τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν δόξα τοῦ Θεοῦ καί μέ τόν Λόγο μέ τήν δόξα τοῦ Πατρός, αὐτή ἡ διαφοροποίηση, ὑποχρεώνει τήν Ἐκκλησία νά κάνη σαφῆ διάκριση μεταξύ οὐσίας καί ἐνεργείας».

«Μέ τήν ἐνσάρκωση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ εἰσαγάγεται καί ἓνα ἄλλο κατηγορήμα πού πρέπει νά ἐκφρασθῆ θεολογικά γιά τήν κατήχηση ὅτι ἡ ἐνωση τοῦ ἀκτίστου καί τοῦ κτιστοῦ στόν Χριστό, δέν εἶναι κατά Χάρη, διότι εἶναι κατά φύση Θεός. Ὅποτε, δέν εἶναι ἀπλῶς μιᾶ ἐνωση χαρισματική τῆς θείας Χάριτος μέ τήν ἀνθρώπινη φύση, ἀλλά εἶναι φυσική ἐνωση. Συγχρόνως, ὁμως, εἶναι καί ὑποστατική ἐνωση. Γιατί ὑποστατική ἐνωση; Διότι ἐνώθηκε μέ τήν ἀνθρώπινη φύση, ὄχι ἡ ὑπόσταση τοῦ Πατρός, ὄχι ἡ ὑπόσταση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀλλά ἡ ὑπόσταση τοῦ Λόγου.

Διότι, στήν ἐμπειρία τῆς θεώσεως πάλι ἐξακριβώνεται ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύση πού εἶναι ἡ πηγὴ τῆς δόξης, εἶναι τοῦ Λόγου καί ὄχι τοῦ Πατρός οὔτε τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μέ παρακολουθεῖτε; Λοιπόν, αὐτές οἱ ἐμπειρίες πού εἶναι καθαρὰ βιβλικές, ὅτι βλέποντας τόν Χριστό, βλέπουμε τόν Χριστό ὡς πηγὴ τῆς δόξης, εἴτε στήν Παλαιά Διαθήκη εἴτε στήν Καινή Διαθήκη, τώρα στήν Καινή Διαθήκη ἔχουμε τήν προσθήκη τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Ὅποτε καί ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ εἶναι πηγὴ τῆς δόξης. Ἐνσαρκωμένος ὁ Λόγος, ὄχι ὁμως ὁ Πατήρ καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον.

Παίρνοντας ὑπόψη σφαιρικά ὅλα αὐτά τά πράγματα, βλέπει κανεῖς ἀμέσως γιατί ἡ Ἐκκλησία μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου ὑποχρεώθηκε νά μιλήη γιά μιᾶ οὐσία, τρεῖς ὑποστάσεις, καί μιᾶ φυσική ἐνέργεια τῆς οὐσίας.

Ὅποτε, ἔχουμε τό ἐξῆς σχῆμα: ὅτι ἐξ ἀπόψεως ἐνσαρκώσεως βλέπουμε σαφῶς ὅτι ἐνσαρκώθηκε ὁ Λόγος, ὄχι ὁ Πατήρ καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιον. Ὅποτε ὑπάρχει κάποια διαφορὰ μεταξύ τους, ἡ ὁποία εἶναι ἀκοινώνητη διαφορὰ, καί ἔχουμε τά ἀκοινώνητα στήν Ἁγία Τριάδα, δηλαδή, αὐτά πού δέν κοινωνοῦνται, δηλαδή δέν κοινοποιοῦνται· εἶναι ἡ Πατρότης, ἡ Υἰότητα καί τό ἐκπορευτό, αὐτά τά τρία πρόσωπα εἶναι ἀκοινώνητα».

Μέ αὐτήν τήν ἔννοια ἐρμηνεύεται ἡ φράση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ὡς «μία ὑπόστασις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη» ἢ «μία φύσις ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη». Οἱ

Πατέρες χρησιμοποιώντας αυτήν την όρολογία ήθελαν να διατυπώσουν την αποκάλυψη της δόξας του Θεού στην ανθρώπινη φύση του Λόγου, όπως φαίνεται στο ὄρος Θαβώρ.

4. Ἡ συμμετοχή τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη στὸν διάλογο Ὁρθοδόξων Ἀντιχαλκηδονίων

Ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης συμμετείχε στὸν διάλογο μεταξύ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ Ἀντιχαλκηδονίων (Μονοφυσιτῶν) μέσα ἀπὸ τὴν βασικὴ του θεωρία ὅτι ἄλλο εἶναι τὰ ἄρρητα ρήματα, ἢ ἴδια αὐτὴ ἡ ἐμπειρία, καὶ ἄλλο εἶναι τὰ κτιστὰ ρήματα, νοήματα καὶ εἰκονίσματα. Ἀκολουθοῦσε τοὺς Καππαδόκες Πατέρες καὶ τὸν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας, οἱ ὁποῖοι θεολογοῦσαν μὲ βάση τὴν αποκάλυψη τοῦ ἀσάρκου Λόγου στοὺς Προφῆτες καὶ τοῦ σεσαρκωμένου Λόγου στοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς Πατέρας. Στὴν συνέχεια προσπαθοῦσαν νὰ ἐκφράσουν τὴν ἐμπειρία αὐτὴ μέσα σὲ σύγχρονους ὄρους γιὰ νὰ βοηθήσουν στὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐπαναφέρουν τοὺς αἰρετικούς στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ νὰ καταργήσουν τίς αἵρέσεις καὶ τὰ σχίσματα.

Φαίνεται, λοιπόν, ὅτι ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης προσπαθοῦσε νὰ βρῆ τρόπο γιὰ τὴν κατανόηση καὶ τὴν χρῆση τῆς όρολογίας, κάτι παρόμοιο πού ἔκανε ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας μὲ τὸν Ἰωάννη Ἀντιοχείας, καὶ προέκυψαν οἱ λεγόμενες «Διαλλαγές», τὸ 433 μ.Χ., καὶ συμπεριελήφθησαν στὰ Πρακτικά τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Νομίζω στὸ σημεῖο αὐτὸ βλέπω τὴν διαφορὰ τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη ἀπὸ ἄλλους Ὁρθοδόξους θεολόγους πού συμμετείχαν στὸν διάλογο αὐτόν. Γιατὶ ὁ π. Ἰωάννης ἀντιμετώπισε τὸ θέμα αὐτὸ μέσα ἀπὸ τὴν ἐμπειρία τῶν ἁγίων καὶ ἔτρεφε μιὰ ἐλπίδα ὅτι μποροῦσε μὲ μιὰ κατανόηση τῶν ὄρων νὰ βοηθήσει στὴν ἐπιστροφή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων, ὅπως τὸ ἔλεγε στὰ τελευταῖα του χρόνια πρὶν τὸν θάνατό του.

Ἡ συμβολὴ του στὸν διάλογο αὐτόν ἦταν δύο βασικὲς μελέτες του. Ἡ πρώτη ἀφοροῦσε τὴν προσπάθεια νὰ κατανοηθῆ ἡ φράση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, πού εἶναι ἡ βάση καὶ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Μονοφυσιτῶν «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», καὶ ἡ ἄλλη, ἡ ἔρευνά του ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου στηρίζεται κυρίως στὰ λεγόμενα «Κεφάλαια» τοῦ ἁγίου Κυρίλλου μὲ τὰ ὁποῖα συμφωνοῦσε ὁ «Τόμος» τοῦ Λέοντος Πάπα Ρώμης. Μὲ αὐτὰ ἤθελε νὰ κάμψη τὴν ἀντίδραση τῶν Μονοφυσιτῶν πού ὑποστήριζαν ὅτι ἡ Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος παραθεώρησε τὸν ἅγιο Κύριλλο καὶ στηρίχθηκε στὸν Πάπα Λέοντα, ὁ ὁποῖος, ὅπως ἰσχυρίζονταν, ἐπηρεάσθηκε ἀπὸ Νεστοριανικὲς ἀπόψεις. Καὶ

οί δύο αυτές εργασίες τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, παρά μερικές ἀστοχίες, ἦταν τὰ βασικά «κλειδιά» του στόν διάλογο αὐτόν. Θεωροῦσε, ὅτι οἱ Νεστοριανοί μέ τούς Μονοφυσίτες ἔχουν κοινές προϋποθέσεις στήν θεολογία τους, ἀφοῦ ταύτιζαν φύση καί ὑπόσταση.

«Κι ἔχουμε τό παράξενο ὅτι ὅταν εἶχαμε τίς πρῶτες ἐπαφές με αὐτούς δηλαδή καί σέ μιά εἰσήγηση ἑνός ἐκ τῶν θεολόγων τους δηλαδή, ἐγώ προσωπικά τούς κατηγοροῦσα γιά Νεστοριανισμό. Καί τά χάσανε δηλαδή. Ἔλεγα: "Εμεῖς Νεστοριανοί; ἀφοῦ ἐσεῖς εἴστε". Τούς ἀπάντησα: "Ὁχι, αὐτά πού λέτε ἐσεῖς, αὐτά τά λέει ὁ Νεστόριος", ὅτι εἶναι τό πρόσωπο τῆς ἐνώσεως δηλαδή ἐκ δύο ὑποστάσεων, ἐκ δύο προσώπων, ἔχουμε ἕνα πρόσωπο δηλαδή. Τά εἶχανε στά πρακτικά δημοσιευμένα, ὅποτε ἄν θέλει κανείς μπορεῖ νά δῆ καλαμπούρι θεολογικό. Αὐτός ὁ τρόπος τῆς σκέψεως τῶν Νεστοριανῶν ὑπάρχει καί στούς Ἀλεξανδρινούς. Αὐτό εἶναι παράξενο».

Ἔβλεπε καθαρά τήν διαφορά πού ὑπάρχει στήν ὀρολογία μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν Ἀντιχαλκηδονίων.

«Εμεῖς προσπαθοῦμε νά τούς προσάψουμε καταγγελίες βάσει τῆς δικῆς μας ὀρολογικῆς παραδόσεως, ἐνῶ αὐτοί ἔχουν ἄλλη ὀρολογία.

Αὐτό εἶναι τό πρόβλημα τό βασικό, ὅτι ἔχουν ἄλλη ὀρολογία. Ἄλλο σημαίνει σ' ἐμᾶς φύσις, ἄλλο σημαίνει σ' αὐτούς φύσις. Αὐτό εἶναι τό βασικό πρόβλημα. Σέ μᾶς φύσις σημαίνει οὐσία, ἐνῶ σέ αὐτούς φύσις σημαίνει ὑπόσταση. Αὐτό εἶναι τό πρόβλημα.

Ὅταν ἐμεῖς λέμε "μία φύσις", αὐτοί ἐννοοῦν μία ὑπόστασις, ἀλλά ἐκεῖ δέν εἶναι τό πρόβλημα. Τό πρόβλημα εἶναι ὅτι ὁ Χριστός εἶναι "ἐκ δύο φύσεων". Ὅποτε ἐάν δεχθοῦμε τήν ταύτιση μεταξύ φύσεως καί ὑποστάσεως, τότε τό "ἐκ δύο φύσεων" σημαίνει δι' αὐτούς "ἐκ δύο ὑποστάσεων", πού γιά μᾶς εἶναι αἴρεση. Διότι ὁ Χριστός δέν εἶναι "ἐκ δύο ὑποστάσεων" εἶναι "ἐκ δύο φύσεων". Εἶναι κάτι πού θέλει πολύ προσοχή.

Ἀλλ' αὐτοί στήν ἀνθρωπολογία τους δηλαδή εἶναι ἐντάξει. Δέν ὑπάρχει φύσις χωρίς ὑπόσταση, οὔτε γιά μᾶς δηλαδή, ἀλλά με ἐξαίρεση τήν ἀνθρωπίνη φύση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀνθρωπίνη φύση τοῦ Χριστοῦ, δέν εἶναι ἀνυπόστατη, ἀλλά εἶναι ἐνυπόστατη, ὅποτε ἐξ ἀρχῆς ἔχει ὡς ὑπόσταση, τήν ὑπόσταση τοῦ Λόγου, ὅποτε εἶναι ἐνυπόστατη, δέν εἶναι ἀθύποστατη».

Ὅμως, παρά τίς προσπάθειές του νά ἐπαναφέρῃ τούς Ἀντιχαλκηδονίους στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί νά μή προσπέσουν στίς ἀγκάλες τοῦ Πάπα, ἐν τούτοις δέν εὐδοώθηκαν οἱ προθέσεις του, οἱ ὁποῖες ξεκίνησαν ἀπό ἀγαθά αἰσθήματα καί ὄχι ἀπό σκοπιμότητες. Νόμιζε ὅτι ὅταν οἱ Ὁρθόδοξοι καί οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δώσουν τήν

πραγματική έρμηνεία τῆς διδασκαλίας καί τοῦ ένωτικοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καί ὅταν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀποδεχθοῦν ὅτι ἡ βάση τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, στήν Χαλκηδόνα, ἦταν ἡ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, τότε θά ἀποδεχθοῦν τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, ὅποτε θά ἐπέλθῃ ἡ ένωση μεταξύ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί Ἀντιχαλκηδονίων.

Θεωροῦσε ὅτι ὁ διάλογος πρέπει νά στηριχθῆ στήν ὀρθόδοξη έρμηνεία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, στήν ὀρθόδοξη διδασκαλία τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀλλά μέσα ἀπό τίς ὀρθόδοξες προϋποθέσεις, πού εἶναι ἡ κάθαρση, ὁ φωτισμός καί ἡ θέωση. Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική θά γινόταν ἀντιληπτό ὅτι ἄλλο εἶναι τό μυστήριο τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, πού εἶναι τά ἄρρητα ρήματα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καί ἄλλο εἶναι τά κτιστά ρήματα, νοήματα καί εἰκονίσματα.

Δυστυχῶς, διαψεύσθηκε ἀπό τήν πορεία τῶν θεολογικῶν διαλόγων, τόσο ἀπό πλευρᾶς Ὁρθοδόξων, γιατί δέν ἀκολουθοῦσαν τήν δική του ἀντίληψη στόν τρόπο τῶν προϋποθέσεων διά τῶν ὁποίων πρέπει νά γίνῃ ὁ διάλογος, ὅσο καί ἀπό πλευρᾶς τῶν Ἀντιχαλκηδονίων. Στίς κατ' ἰδίαν συζητήσεις μας ἐξέφραζε ὅλη αὐτήν τήν προβληματική. Ὑπάρχουν, ὅμως, καί δύο κείμενα στά ὁποῖα διετύπωσε τήν ἀπογοήτευσή του ἀπό τήν πορεία τοῦ διαλόγου καί ἀναθεώρησε τίς προηγούμενες συμφωνίες.

Τό **πρῶτο** εἶναι μιά ἔκθεση πού ἀπέστειλε μαζί μέ τόν Μητροπολίτη Νικοπόλεως Μελέτιο στήν Ἱερά Σύνοδο, στήν ὁποία παρουσιάζεται τό ἱστορικό τῆς ὑποθέσεως καί καταγράφονται σημαντικές ἐπισημάνσεις.

Συγκεκριμένα, ἡ Γ΄ Συνάντηση τῆς Μικτῆς Θεολογικῆς Ἐπιτροπῆς Διαλόγου Ὁρθοδόξων-Προχαλκηδονίων ἔγινε τό 1990 στό Ὁρθόδοξο Κέντρο Σαμπεζύ Γενεύης, ὅπου ἐπῆλθε μιά συμφωνία, ἡ ὁποία προκάλεσε ἀντιδράσεις ἀπό πλευρᾶς Ὁρθοδόξων Θεολόγων. Τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο μέ ἔγγραφό του τόν Αὐγούστο 1992 ἀνακοίνωσε τήν λήξη τοῦ Διαλόγου μέ τούς Προχαλκηδονίους γιά τήν Χριστολογία καί πρότεινε νά συνεχισθῆ ὁ διάλογος γιά τήν ἀποδοχή ἀπό μέρους τῶν Προχαλκηδονίων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων Δ΄, Ε΄, ΣΤ΄ καί Ζ΄, γιά τήν ἄρση τῶν ἀναθεμάτων καί τήν ἀντιμετώπιση διαφόρων θεμάτων πρακτικῶν, λειτουργικῶν, δικαιοδοσιῶν, ὀργανωτικῶν, κανονικῶν καί ποιμαντικῶν.

Τό διάστημα 10 Ὀκτωβρίου ἕως 7 Νοεμβρίου τοῦ 1993 συνῆλθε ἡ Μικτή Θεολογική Ἐπιτροπή Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων στό Σαμπεζύ τῆς Γενεύης, στήν ὁποία ὁ Ἀρχηγός τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μητροπολίτης Δαμιέττης Παῦλος δήλωσε ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἀρνοῦνται νά δεχθοῦν τίς Συνόδους καί ἰδίως τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Χαλκηδόνας, ἀξίωσαν ὅτι ἡ ἄρση τῶν ἀναθεμάτων πρέπει νά εἶναι γενική καί ὄχι ὀνομαστική καί ζήτησαν ἡ πορεία ἀποκατάστασης τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας νά προχωρήσῃ καί πραγματοποιηθῆ σταδιακά.

Κατόπιν τούτου οί εκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Μητροπολίτης Νικοπόλεως Μελέτιος καί ὁ Πρωτ. π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἀπέστειλαν ἔκθεση στήν Ἐκκλησία (16-11-1993), στήν ὁποία μεταξύ τῶν ἄλλων ἔγραφαν ὅτι «χρειάζεται ἕνα "ξεκαθάρισμα" τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀρολογίας, ἀφοῦ, ὅπως διαπιστώθηκε, δέν κατανοοῦμε ταυτόσημα τούς διαφόρους θεολογικούς ὅρους», ὅτι «βασικό θέμα εἶναι ἡ πλήρης καί ἀπόλυτη ἀποδοχή τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνας ἀπό τούς Ἀνατολικούς (Ἀντιχαλκηδόνιους), καθῶς καί τοῦ Τόμου καί τοῦ προσώπου τοῦ ἁγίου Λέοντος», καί προτείνουν νά ἐξαντλήσουν ἐξαντλητικά τά θέματα πού ἀφοροῦν τήν ἀποδοχή τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων (Δ, Ε, ΣΤ, Ζ) καί τόν τρόπο ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων. Φαίνεται ὅτι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν εἶναι διατεθειμένοι νά δεχθοῦν τήν Ὁρθόδοξη ἐρμηνεία τῆς Θεολογίας τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου⁷.

Συγκεκριμένα, ἡ ἔκθεση αὐτή πού ἔχω στό προσωπικό ἀρχεῖο μου καταλήγει:

«Φρονοῦμεν, ὅτι (εἰς τελικήν ἀνάλυσιν!) τό μόνον πρός μελέτην καί διαλεύκανσιν θέμα, (ἐπί τοῦ ὁποίου ἡ ἱστορική ἀπόθρησις καί ἀπέχθεια τῶν «ἀνατολικῶν» εἶναι τόση, ὥστε ὁ χαρακτηρισμός αὐτῶν ὡς «ἀντιχαλκηδονίων» νά εἶναι καί νά παραμένῃ ὡς πλέον προσδιοριστικός), εἶναι τό θέμα τῆς Δ' (Οἰκουμενικῆς) Συνόδου καί τοῦ Ἁγίου Λέοντος. Ἡ λοιπόν βάζομεν τόν δάκτυλον εἰς τόν τύπον αὐτόν τῶν ἡλῶν ἢ θά πρέπει νά περιορισθῶμεν εἰς διάλογον χωρίς ἐλπίδα θετικοῦ τέλους.

Τά προβλήματα εἶναι ἀρκετά καί δύσλυτα, ἀφοῦ ἔχουν σχέσιν μέ καθιερωμένας πλέον πράξεις τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλά καί τό χρέος τῆς ἀγωνίας διά τήν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν καί τήν σωτηρίαν τοῦ κόσμου εἶναι ἱερό.

Πολλά τά ἐπιπροσθοῦντα, κυρίως κατ' ἐνέργειαν τοῦ διαβόλου. Ἀλλά τῇ ἐλπίδι χαίροντες, ἔχομεν χρέος νά προχωρήσωμεν πρός τά ἐμπρός ἐν σοφία μέ ὁδηγόν τά θεόσοφα λόγια τοῦ Παύλου: "οὐ δυνάμεθά τι κατά τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπέρ τῆς ἀληθείας"».

Εἶναι φανερόν ὅτι ἀπό τόν διάλογο αὐτόν ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης ἔμεινε ἀπογοητευμένος, ἀφοῦ οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι δέν ἀποδέχθησαν τελικά τήν Δ' Οἰκουμενική Σύνοδο, γιά τήν ὁποία ἐκεῖνος ἔκανε τόσο μεγάλο ἀγῶνα ὑποστηρίζοντας ὅτι ἡ Σύνοδος αὐτή στηρίχθηκε στήν θεολογία τοῦ ἁγίου Κυρίλλου καί δέν τήν ὑπονόμευσε, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι. Καί αὐτή ἡ ἀπογοήτευσή του ἐκφράσθηκε πρός τό τέλος τῆς ζωῆς του καί μοῦ τό ἀνέφερε πολλές φορές κατά τίς προφορικές συνομιλίες μας.

⁷ βλ. Πρωτ. Στεφάνου Ἀβραμίδη, *Θεολογικοί Διάλογοι*, Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Συνοδική Ἐπιτροπή Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων, Ἀθήνα 2014, σελ. 27-35.

Αυτό δείχνει ότι στους θεολογικούς διαλόγους δεν προσφέρει τίποτε ή διπλωματία, που είναι αναγκαία σέ πολιτικά θέματα, όχι όμως σέ εκκλησιαστικά και θεολογικά ζητήματα. Πρέπει νά παραμείνη σταθερή ή όρολογία τῶν Οικουμενικῶν Συνόδων καί ή έρμηνεία τους που δίνεται από τούς θεουμένους Πατέρες.

Τό **δεύτερο** εἶναι μιά έπιστολή που απέστειλε ό π. Ίωάννης Ρωμανίδης στόν Αρχιμ. Γεώργιο Ήγούμενο τῆς Ίερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους τήν 9^η Φεβρουαρίου 1999, λίγο πρίν αποβιώσει, ὕστερα από μερικές δικαιολογημένες έπιφυλάξεις καί έπισημάνσεις τοῦ π. Γεωγίου. Στήν έπιστολή αὐτή μεταξύ ἄλλων γράφει:

«Προσωπικά πιστεύω ότι (οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι) δέν εἶναι πλήρως Ὁρθόδοξοι. Ἐφ' ὅσον ὁμως δέχονται τόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας θεωρητικῶς πλήρως, ὅπως καί ἐμεῖς, ἔχομεν τά ἴδια Χριστολογικά θεμέλια, **πάλιν θεωρητικῶς**. Δύο φορές τούς προεκάλεσα έπισήμως διά νά διαπιστώσω ἄν ή άσκητική τους βασίζεται εἰς τήν κάθαρσιν καί τόν φωτισμόν τῆς καρδίας καί τήν θέωσιν, καί δέν εὐρήκα τό ποθούμενον. Τό ἴδιο διεπίστωσε ό Μητροπολίτης τοῦ Ὁρους Λιβάνου Γεώργιος».

Αὐτό σημαίνει ότι, σύμφωνα μέ τήν ὄλη διδασκαλία τοῦ π. Ίωάννου Ρωμανίδη, ἐφ' ὅσον οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι (Μονοφυσίτες) δέν ἔχουν τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τῶν δογμάτων, που εἶναι ή κάθαρση, ό φωτισμός καί ή θέωση, αὐτό σημαίνει ότι ή άποψη θεολόγων καί τοῦ ἰδίου στήν άρχή τοῦ διαλόγου μέ τούς Ἀντιχαλκηδονίους ότι στηρίζονται στόν ἅγιο Κύριλλο Ἀλεξανδρείας καί ότι ἔχουμε τά ἴδια Χριστολογικά θεμέλια εἶναι θεωρητική καί όχι οὐσιαστική, γι' αὐτό καί δέν εἶναι «πλήρως Ὁρθόδοξοι». Στήν πραγματικότητα ἔχουμε διαφοροποίηση τοῦ δογματικοῦ θεολόγου τοῦ π. Ίωάννου Ρωμανίδη από τίς αποφάσεις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων.

Ἔτσι, ή μή ὀρθόδοξη δογματική θεολογία τῶν Προχαλκηδονίων, ἀφοῦ δέν στηρίζεται στήν κάθαρση, τόν φωτισμό καί τήν θέωση, δηλαδή στίς ήσυχαστικές προϋποθέσεις τῶν Πατέρων, καί ή μή ἀποδοχή ἐκ μέρους τους τῆς Δ' Οικουμενικῆς Συνόδου καθιστοῦν τούς Προχαλκηδονίους-Ἀντιχαλκηδονίους-Μονοφυσίτες, αίρετικούς.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι, ἀλλά καί οἱ Χαλκηδόνιοι δέν κατάλαβαν ἐπαρκῶς τίς θέσεις καί τήν «στρατηγική» τοῦ π. Ίωάννου Ρωμανίδη, πράγμα που τόν ἀπογοήτευσε, πρὸς τό τέλος τῆς ζωῆς του.

Τό γεγονός, πάντως, εἶναι ότι ή Ὁρθόδοξη θεολογία εἶναι μέθεξι τῆς άκτίστου ένεργείας τοῦ Θεοῦ καί ἐκφράζεται μέ ὄρους που χρησιμοποιοῦν οἱ Πατέρες καί γι' αὐτό οἱ ὄροι τῶν Οικουμενικῶν Συνόδων ἐκφράζουν αὐτήν τήν θεοπτία καί

παραπέμπουν σέ αὐτήν, ὅποτε δέν μποροῦν νά παραθεωρηθοῦν, οἱ δέ αἰρετικοὶ φιλοσοφοῦν γιά τόν Θεό, στηριζόμενοι σέ ὅρους τῆς φιλοσοφίας.